

НОВАК ЖИВКОВИЋ

**ГРАНИЧНИ СУКОБИ У СТАРОМ ВЛАХУ ПРВОМ ПОЛОВИНОМ
1876. ГОДИНЕ
(Избор докумената)**

Прва половина године 1876, време које се још није могло назвати ратним, текла је у подручју дуж старовлашке границе у знаку повећања узнемирености и нереда. Граница, што се протезала по ред моравичког, ариљског и златиборског среза, стално је и све више са оне друге стране била повређена и нападана. Народу тих крајева стање је постајало све тежим и несношљивијим.

Било је то тешко време неродних година — кад земља није давала довољно ни за исхрану сталних житеља, а још мање за бројне избеглице са подручја прошлогодишњих устаничких борби и попришта отоманског насиља. Избеглице су, у пуном смислу речи, патиле, не само од оскудице, него и од глади.

Међународни односи али и прилике у суседној султанској држави указивали су на приближавање рата. Српској влади је ово одавно било јасно. С почетком године она се већ одлучивала, нарочито иза оснивања „акционог министарства“ да врши припреме, колико је била у стању, за наступајући рат.

На овом подручју се таква тежња убрзо показала у врло реалним облицима. Били су то месеци дугих и тешких напора целог народа да, највише кулучењем, изради и оправи путеве и ћуприје, подиже војне објекте, сакупља храну, стално транспортује залихе, припрема магацине, пољске болнице и пекарнице. Управне власти и општине подвргаване су војним прописима, и то у складу са тек и у том циљу донетих и прокламованих ратних закона.

Избор докумената које доносимо, највећим делом из старе полицијске ужичке архиве, покушава да илуструје какво је било стање и какви су односи владали на подручју према југозападној државној граници тадашње, још вазалне, Србије. Ови документи имају задатак да посебно укажу на овај, старовлашки крај, који је тада проживљавао мутно и тегобно време, или су са њим у врло блиској вези.

13. ЈАНУАР 1876. ГОДИНЕ

МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА — ОКРУЖНИМ НАЧЕЛСТВОМА У ЧАЧКУ И УЖИЦУ: НАЛАЖЕ ДА СЕ ПРОНАЂЕ СТОКА ПОКРАДЕНА У СЈЕНИЧКОМ ОКРУГУ, ВРАТИ ВЛАСНИЦИМА И КРИВЦИ КАЗНЕ

(Концепт)

Чачанског

Начелству окр.

Ужичког

П№ 314

13. Јануара 1876. год.

Београд

Као што новопазарски мутесариф јавља, некеме Билалу Н. из Гор. Вапе, у Сјеничком округу, украдено је 11 грла говеди и у Србију претерано. Тако исто некеме Ахмеду Н. из истог места, 25. Новембра пр. год. украдене су четири краве и један во, па је и то у Србију преведено. Лопови који су крађу извршили пуцали су уз пут на Исмаиловог сина.

Саопштавајући ово Начелству Министар унутрашњих дела препоручује му, да озбиљно потражи покрадену стоку и крадљивце

ГРАНИЧНИ СУКОВИ У СТАРОМ ВЛАХУ ПРВОМ ПОЛОВИНОМ 1876. ГОДИНЕ

са којима ће поступити по надлежности, а у сваком случају нека амо јави резултат свога рада по овоме.

Помоћник,
параф

Е. 28/1.76.

АС—МУД—II—XVI—154/1876.

28. ЈАНУАР 1876. ГОДИНЕ
МИНИСТАР ФИНАНСИЈА — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА НАЧЕЛСТВО ИЗДА ИЗ СВОЈЕ КАСЕ ХИЉАДУ ДУКАТА НА ИЗДРЖАВАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА

Начелству окр. ужичког

По писму Господина Министра Унутрашњих дјела од 27. т. м. П№ 1044. препоручујем томе начелству, да изда из своје касе на рачун издржавања пребегле сиротиње из Босне и Херцеговине једну хиљаду дуката цесарских, и да тај издатак покаже у рачуну расхода своге ове 1876. рачунске године, па ће му се овде признати.

Свега с предписом од јучерањег Е№ 234. по коме се има рана набављати за хиљаду дуката.¹

К№ 427

28. Јануара 1876.

у Београду

Заступник
Министра Финансија
Министар Грађевина,
Здравковић

Видио

I Рачуноиспитач

А. Ђ. Стаменковић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

30. ЈАНУАР 1876. ГОДИНЕ
МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: НАЛАЖЕ КАКО ДА СЕ ТРОШИ КРЕДИТ ОД ХИЉАДУ ДУКАТА ЗА ИЗДРЖАВАЊЕ ИЗБЕГЛИЦА

Начелству окр. Ужичког

Г. Министар финансије актом од 28. ов. м. К№ 472. отворио је томе Начелству кредит за једну хиљаду дуката на рачун издржавања пребегле сиротиње из Босне и Херцеговине, а нарочито за израну њихову.

За то (ће) Начелство исту суму изузети из тамо окружне касе, па нека с' њом онако поступа, као што је наређено одавде предписом од 24. Декембра 1875. год. П№ 15418. који је телеграфом оплуштен.

П№ 1130.

31. Јануара 1876. г.
у Београду

Председник
Министарског Савета
Министар Унут. дела
Љ. Каљевић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

3. ФЕБРУАР 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ И ОДБОР ЗА ПОМАГА-
ЊЕ ИЗБЕГЛИЦА: РАСПОДЕЛА ПОМОЋИ КОЈУ ЈЕ ДОДЕ-
ЛИЛА СРПСКА ВЛАДА

Рађено 3. Фебруара 1876. год.

Влада Србска наредила је да се из касе Начелничества Округа Ужичког 28.000 гр. пор. или 60.000 гр. чарш. на рану сиротиње добегше из Босне и Херцеговине изда;

А Господини Министер унутр. дела актом од 1. јануара тек. год. П№ 1130. наредио је да се ова сума у споразумевању са Одбором постојећим у овдашњој вароши за подпомагање пребегши фамилија из Босне и Херцеговине распореди најнужднијој сиротињи.

У сљедству овог призвати су одборници овог Одбора, па у споразумљењу са подписним начелником, овако

Р е ш и ш е:

Да се од речени 60.000 гроша подели сиротињи находећој се у вароши Ужицу 17.000 а у срезовима: златиборском 19.000, пригорском 5.500, рачанском 5.500, моравичком 4.500, ариљском 4.500 и пожешком 3.500 гр. чарш.

Повећа сума у Ужицу зато се одређује, што је овде сиротиња, која мора да купује дрва и да плати кирије на куће као у вароши. У срезу златиборском зато што је тамо понајвећи број пребегли фамилија а за остале подељено је према броју душа.

Ове новце поделиће и то у вароши Ужицу Одбор а по срезовима срезске старешине. А то Одбор зато, што он познаје најсиромашније фамилије пребегле из Босне и Херцеговине овде у Ужицу, од које ће се суме рана набавити.

Окружни начал.

М. Сарић

Председник Одбора

архимандрит Прокопије

Одборници:

Михаил Ђ. Ђурић

прото Јевто Поповић

С. В. Поповић

прото Јевто Ђуровић

+ Нинко Колџија

Веселин Туцаковић

Милован Кнежевић²

АС—НОВ—1876, нср. гр.

11. ФЕБРУАР 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ЈАВЉА КАКО СУ ТУРЦИ ОТЕЛИ КОД МОКРЕ ГОРЕ 120 КОЗА И НЕКА ГОВЕДА У ЈАБЛАНИЦИ

Начелству округа ужичког

Нека неразумна чобанчад из села М. Горе јуче су претерали 120 комада коза преко наше границе у турску страну, лакомећи се за бољом испашом, и у месту „Главичици“ спрам Белих брда, наиђу на њих Турци, по свој прилици турске страже, те им отму све козе и отерају а чобанчад овамо побегну.³

Ово се догодило јуче.

Сем тога отерали су Турци незнано који, 7 говеди Рада Статовића бегунца који живи у Јабланици. Говеда су била прешла преко границе и из оне стране одгната су.

Ја достављам Начелству ове случајеве ради знања с тим да су наши људи непослушни спрам наредби, да се граница не прела-

зи, и с тим да су чобани с козама цео сат ушли унутра у турску земљу.

НН^о 545.

11. фебруара 1876. г.

Нач. ср. златиборског

П. Ђ. Поповић

у Чајетини

(Забелешка у Начелству)

Пр. 13. фебр. 1876.

Саопшти(ти) г-ну Министру
ради дејствовања.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

22. ФЕБУРАР 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОК-
РУГА УЖИЧКОГ: ТУРЦИ ЈЕДНОГ ЧОВЕКА УБИЛИ КРАЈ
ГРАНИЦЕ, А ДРУГОГ ОДВЕЛИ; ЗАПЛЕНА СТОКЕ. ТУРЦИ
У ВЕЉИМ ГРУПАМА КРСТАРЕ ДУЖ ГРАНИЦЕ

Начелству округа ужичког

Буљубаша карауле Цигле јави ми, да су турске страже јуче ујутру, пошто је прошло 2 — 3 сата дана, ухватиле Радована Гадзића, из Јабланице, бегунца, који је за стоком на један пушкомет онамо био прешао и убиле га на месту, опленили, па га на истом месту мртва оставили, те су га његови сродници синоћ у мрак пренели на нашу страну да га саране.

Пошто је Радован погинуо, Турци су отерали 6-оро говеди и 32 овце Петра Пуића из Јабланице и 15 оваца убијеног Радована, јер је иста стока била у оној страни.

Исто тако јуче, пошто се одјутрило, Турци су ухватили у њеној страни Вукосава Дакића, из Јабланице, бегунца, па шта је са њим учињено не зна се, него по свој прилици убили су и њега, јер су се чуле неке пушке.

Спрам карауле Крмељаца, с оне стране гди је Вукосав ухваћен, нашли су Турци на њиовом земљишту 4 говеди Борисава Поповића а 4 Петра Буића и 11-ро говеди неставшег Вукосава па су то све отерали.

У близости исте карауле један од Турака прешао је на земљиште наше те покушао да гони неку стоку, али на опомену стражара наших оставио ју је и побегао.

Спроћу границе наше а нарочито спроћу карауле Цигље виђају се повеће гомиле Турака које крстаре границом и то је регуларна војска.

№ 657.

22. фебруара 1876. г.
у Чајетини

Начелник ср. златиборског
П. Ђ. Поповић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

2. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

ПРЕДСЕДНИК МИНИСТАРСКОГ САВЕТА И МИНИСТАР
УНУТРАШЊИХ ДЕЛА — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ:
ШАЉЕ СЕ ПОТПУКОВНИК БЕКЕР СА ПОСЕБНИМ ЗАДА-
ЦИМА; НАЛАЖЕ ДА МУ СЕ ПРУЖИ СВА ПОТРЕБНА ПО-
МОЋ

Началничеству округа ужичког

По доказаној прекој потреби г. министар војени изаслао је у тамошњи округ подпуковника господина Бекера⁴ с налогом да извиди:

а. шта би требало учинити на нашој граници за осигурање против напада непријатељских,

б. да што више прикупи вести о кретању, положају и намерама турске војске на нашој граници и

в. да на свима оним тачкама које ће по свој прилици за концентрисање наше војске од веће важности бити, ако то већ досада учињено није, избере и означи сместишта како за магацине тако и за резервне болнице и подизање и уређење пољских пекарница.

Да би овај изасланик овом задатку што боље могао одговорити, нужно је, да при томе од местних полицијских и општинских власти, што подпуније подпомогнут буде; па зато министар унутрашњих дела препоручује Начелништву и подчињеним му властима:

1. Да именованом господину са свима нужним потребама нарочито при путовању дуж границе на руци буду и да му на расположење ставе потребне пандуре, општинске кметове и ако нужно буде и среске писаре.

2. Да му достављају све оно, што би оне преко својих подчињених органа сазнале о догађајима с оне стране границе, тичало се то саме турске војске или тамошњег житељства.

3. Да му ставе на расположење сва потребна дата о скупљеној рани у кошевима; о воденицама и парним млиновима који би се могли употребити за претварање зрна у брашно и о свима постојећим фурунама, колико за 24 сахата леба испећи могу.

4. Да му при избору сместишта за магацине, болнице и пољске пекарнице подпомажу у кругу њине званичне власти као и да извршавају с вољом и брзо ова у односу на ово од њега издата наређења и на последку

5. Да среске старешине дужни буду и мање оправке на путевима и ћупријама према налозима овог изасланика одма извршавати.

П.№ 2497.

2. марта 1876. год.

у Београду

Председник
Министарског савета
министар унутр. дела
Љ. Каљевић

Прим. (у Ужицу)

4. марта 867.

№ 3115.

(Концепт)

Среским началницима

4/3.867.

./.. Под./.. у копији наређење г. министра унутрашњи дела, од 2. т. мца и год. о изласку подпуковника господ. Бекера по граници овога округа, ради прикупљања потребних дата и распоређења, Началство вам шаље да се истога строго придржавате и по мењу се управљате.

Ек. 6/3.1876.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

5. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
МИНИСТАР УНУТРАШЊИХ ДЕЛА — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: НАЛАЖЕ ДА СЕ СПРОВЕДЕ ТЕЛЕГРАФСКА ЛИНИЈА ДО ЧАЈЕТИНЕ

Време предаје 5/3. 1876. у 7 часова и 15. мин. у Београду
Време пријема 5/3. 1876. у 8 часова и 15. мин. у Ужицу

Т е л е г р а м
Начелству окружном

Ужице

По предлогу министра војеног, има се што пре подићи нова линија телеграфска од Ужице до Чајетине. С' тога се начелству томе препоручује да одмах нареди да се потребан број стубова одсече и размести правцем којим ће се речена линија подићи.

Стубови нека буду 2 $\frac{1}{2}$ хвата дугачки и пошто ће ово бити линија провизорна, нека се не гуле и не напаљују. Одстојање између стубова може се узети 35 — 40 хвата у правој линији а 25 хвата на савијутцима.

Окр. инжењер нека одмах изађе и линију овако трасира; па на основу његовог извештаја нека начелство јави овамо колико ће свега требати кривих а колико правих гвожђа за изолаторе на тој линији. Чим линија ова буде трасирана и стубови се довлачити одпочну, нека се копају рупе за стубове, и са укопавањем истих нека се чека на изолаторе са гвожђем и гипсом, који ће се одавде послати.

Начелству се препоручује, да се постара да се ово без одлагања и што пре изврши, и то на основу закона о подизању јавних грађевина, у колико народ не би драговољно пристао да то изврши бесплатно.⁵

TN№476.

Министар унутр. дела
Љ. Каљевић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

5. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА АРИЉСКОГ: ИЗВЕШТАВА О „САМОВОЉНИЦИМА“ КОЈИ СУ СЕ ОДМЕТНУЛИ И ТРАЖИ САРАДЊУ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ НЕРЕДА

Господине

Симо Лојаница из Ужица који је прошлог лета био у усташима, покупио је неку чету људи па са њима дошао у мој срез са на-

НОВАК ЖИВКОВИЋ

мером да пређе у Турску; а кад сам ја за то дознао и позвао га, да са друштвом дође мени, он је умакао у општину мочиочку вашег среза.

Ја вас молим наредите да се Сима са друштвом пронађе и да им се на пут стане, како не би изазвали какав неред на граници.

Још вас молим, да и пограничним стражарима у вашем срезу издате односно овога строгу наредбу, као што сам и ја учинио стражарима у своје срезу.

5. марта 1876. г.

Ивањица

Ваш поштовалац
Ј. В. Новаковић

(На спољној страни)
Начелник ср. моравичког
Господину
Глиши Протићу
Президијално
у Ариље

(Забелешка:)

6. марта 1876. год

у 9 сати пре подне

Одма писати кмету мочиочком
и буљубашама на стражи да му
забране прелаз.

Нач. Ср.
Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

8. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА
МОРАВИЧКОГ: ЈАВЉА ДА ПОТПУКОВНИК БЕКЕР ДОЛА-
ЗИ У ЊЕГОВ СРЕЗ

(Концепт)

№ 3285.

8. марта 1876. год.

Ужице

Начелнику среза моравичког
г. Јеврему Новаковићу
Депеша
Ивањица

Г. Бекер о коме имате сведење, биће сутра навече на конаку у манастиру Клисури. Одредите једнога вашег пандура и ставите му на расположење докле га потребовао буде, који сва места вашег среза до на границу добро познаје и упутите га у манастир Клисуру, да онде г. Бекера сачека.

Начал. окр.
М. Сарић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

8. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — НАЧЕЛНИЦИМА СРЕ-
ЗОВА МОРАВИЧКОГ И АРИЉСКОГ: САОПШТАВА НАРЕ-
ДБЕ ПОТПУКОВНИКА БЕКЕРА ЗА ОПРАВКЕ ПУТЕВА И
ЋУПРИЈА

(Концепт)

№ 3308.

8. март 1876. год.

у Ужицу

I

Началн. ср. моравичког

II

— ариљског

У сајuzu налога свог од 4. тек. мџа № 3115, а на основу за-
хтева изасланика владиног подпуковника г. Бекера, Началничество
вам препоручује: да се живо постарате, те да се пут и ћуприја

I

од Ивањице на Јавор и од манастира Клисуре, кои кроз ваш срез
води, па до на Јавор.

II

од главног друма кои води манастиру Клисури и од манастира Кли-
суре до на Јавор кроз ваш срез

I и II

тако оправе, да се може у свако доба са натовареним колима про-
лазити тамо и амо.

Ради грађења ових путева, кроз кои дан доћиће тамо инжинир,
па зато ви ћете му ставити кметове на расположење и онолико љу-
ди колико захтевао буде по потреби а ви ћете му у срезу на руци
бити и његове жеље испуњавати.

Ово се има најдаље од данас до 30 дана извршити и кад овај налог извршили будете, поднећете Началству одговор.

Преписати
Сарић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

8. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — СВИМ СРЕСКИМ НАЧЕЛНИЦИМА И СУДУ ОПШТИНЕ УЖИЧКЕ: НАРЕДБА ЗА ОПРАВКУ ОСТАЛИХ ПУТЕВА И ЋУПРИЈА

(Концепт)

№ 3309.

8. март 1876.

Среским начелницима
Овд. Општинском суду

Према садањим околностима у којима се налазимо, а и на случај похода наше војске, треба да су све ћуприје и путови у овоме округу добро оправљени куда би ова пролазила. — Зато вам се од стране Началства препоручује, да најдаље од данас па за 30 дана ове путеве и ћуприје куда би војске пролазиле, у добро стање поставите и Началству извештај поднесите да сте по налогу поступили и то:

I Началник ср. пожешког

оправиће путеве од Мораве пошав у Ужице до среза црногорског, као и од Пожеге к' Ивањици до среза ариљског.

II Ариљски

оправиће пут од среза пожешког до моравичког.

III Моравички

оправиће пут од среза ариљског до Ивањице.

IV Црногорски

оправиће пут од округа ваљевског до у Ужице и од пожешког среза до ужичког атара.

V Златиборски

да оправи пут од атара ужичког до Шаргана кроз Кремна и до границе среза рачанског.

VI Рачански

да оправи пут од Б. Баште до среза златиборског к' Ужицу.

VII Општина

да оправи пут од среза црногорског до златиборског к' Мокрој Гори кроз свој атар.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

9. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
ПОТПУКОВНИК БЕКЕР — НАЧЕЛНИКУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ЈАВЉА ДА СУ ПУТЕВИ И ЋУПРИЈЕ ОД УЖИЦА ПРЕМА ИВАЊИЦИ У ВРЛО ЛОШЕМ СТАЊУ И ТРАЖИ ХИТНЕ ПОПРАВКЕ

Начелнику окр. ужичког

На путу, који из Ужица преко Севојна и Горјана у Ариље води, готово су све ћуприје на потоцима сасвим испроваљиване, с тога изволите одмах наредити да дотичне општине ове оправке учине.

Исто тако неопходно је потребно да се до 1ог Априлија ове године оправе ћуприје на Ђетињи (на путу од Пожеге у Ариље) и на Рзаву код Ариља, — обе су ћуприје тако слабе, да се не могу никако преко њих велики товари превлачити.

Још је потребно преко да наредите да се оправе и удесе као колоки путеви: онај део, који с друма од Дивљаке води у Клисуре намастир, а тако исто и онај део који од истог намастира с друге стране до на друм и Клисуре излази. Обе ове оправке бићеју лаке и неће требати више од два или три дана и то врло мали број радника. Овај пут ваља да је у најскоријем времену (никако доцније после 12. априла) готов, исто као и она три пута која сам вам усмено поменуо, т.ј, из Ивањице на Јавор, из Клисуре (с Пањице) на Катиће и на Јавор и пут сав дуж леве стране Мораве од Ивањице на Прилике, испод Малича, испод Клисуре на Дивљаку.

9/3. 1876.

Клисура

Ваш поштоватељ

Потпуковник

Бекер

Прим. 10. марта 1876.

№ 3434

АС—НОУ—1876, нср. гр.

9. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА: МОЛИ ДА СЕ ОДОБРИ ЈОШ ХИЉАДУ ДУКАТА ЗА ПОМОЋ ИЗБЕГЛИЦАМА

(Концепт)
№ (3410)
9. марта 1876. год.
у Ужицу

Председнику Министар. савета
г. Министру унутр. дела

Сва сума од 3000 цес. дуката која је одобрена да се изда на помоћ пребегшим Херцеговачко — босанским фамилијама у нашу земљу, и која је настањена у округу овоме, издата је поодавно из касе Начелничества овог и више им се нема откуда издавати.

Но како се исте фамилије и сада налазе у врло невољном стању, па би их требало бар још за неко време подпомогати, — нужно би било да се од стране наше државе још 1000 цесар. дуката одобри, те да се бар у колико толико потпомогну.

Наведено представљајући Начелничество г. министру, учтиво га моли, да изволи наредити, те да се још 1000 ц. дуката ради тога стави Начелничеству овом на расположење.

Началник окружни.

АС—НОУ—1876, нр. гр.

11. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — НАЧЕЛНИЦИМА СРЕ-
ЗОВА ПОЖЕШКОГ, АРИЉСКОГ, МОРАВИЧКОГ И ЦРНО-
ГОРСКОГ: ПОНОВЉЕНИ НАЛОГ ЗА ОПРАВКУ ПУТЕВА И
ЋУПРИЈА

(Концепт)
№ 3434.
11. марта 1876. г.
у Ужицу

Началнику среза

I

Пожешког

II

Ариљског

III

Моравичког

IV

Црногорског

I и IV

Владин изасланик, подполковник г. Бекер писмом своим од 9. т. мџа, захтевао је да се све ђуприје на путу, који води из Ужица преко Севојна, Горјани у Ариље на потоцима одма оправе и најдаље до конца овог месеца, јер су тако испроваљиване да се преко њи терет(и) превлачити не могу.

I

Исто тако необходимо је нужно да се конца овог мџа непременно оправи и она ђуприја на Детињи на путу од Пожеге у Ариље.

С' тога вам Нтво препоручује да одма наредите дотичним судовима општинским да све ђуприје на овим споменутих путовима одма а непременно до конца овог мџа оправе тако како се преко њи већи терети безопасно превлачити могу.

IV

С' тога Нтво вам препоручује да одма наредите општинским судовима да ђуприје на овом путу које спадају вашем срезу одма оправе и тако уреде да се преко њи највећи терет превлачити може.

II

Услед писма владиног изасланика, подпуковника г. Бекера, од 9. т. мџа Нтво вам препоручује да одма наредите дотичним општинама да све ђуприје на путу који води од Ужица преко Севојне, Горјани у Ариље одма а непременно до конца овог мџа оправе и тако удесе, да се преко њи терети безопасно превлачити могу.

Тако исто наредите одма да се до конца овог мџа оправи и ђуприја на Рзаву код Ариља, која је тако слаба да се преко ње велики терет превлачити не може.

Још је преко потребно, да се оправи и удеси као колски путеви онај део пута који с Дивљаке води у м. Клисуру а тако исто и онај део пута који из манастира, с друге стране, до друма у Клисуру излази. Обе ове оправке биће лаке и неће више од два или три дана требати и то врло мали број радника, а тако и сав пут дуж леве стране мораве изпод Клисуре на Дивљаку колико на наш срез припада.

III

По писму владиног изасланика, подпуковника г. Бекера од 9. т. м. Нтво вам озбиљно препоручује да одма наредите дотичним вла-

стима да непремено до конца овог мџа оправе путеве и удесе као колски, и то онај део пута који с' друма од Дивљаке води у манастир Клисуру а тако исто и онај део који из манастира истог с друге стране до на друм у Клисуру излази колико на ваш срез припада, као и они за које вам је Нтво раније наредило, т. ј. из Ивањице на Јавор, из Клисуре (с' Пањице) на Катиће и на Јавор и пут сав дуж леве стране Мораве испод Малича и испод Клисуре на Дивљаку.

Сарић

АС—НОУ—1876, нсп. гр.

13. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

ПОТПУКОВНИК БЕКЕР — НАЧЕЛНИКУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: НАЛАЖЕ ДА СЕ ПРИКУПЉЕНИ КУКУРУЗ КРУНИ, ДОНОСИ У ВОДЕНИЦЕ, А БРАШНО СМЕШТА У МАГАЦИНЕ

Началнику Ужичкоме

Старајте се да се одмах окруни кукуруз у кошевима који су најближи воденицама доле поменутиим и пошљите у њих ове означене количине:

1^о У воденицама које се наладе на путу за Гор. Милановац

око Гутља	} 24.100 ока Пожешком
Просека	

2^о На Ђетињи до пута ариљског

на Рзаву	} 28.000 ока Црногор.
на Моравици	

3. У Ивањицу Ариљски

у општину шумљанску	} 8.500 ока
на Грабовици	
у приличкој општини	

4^о у Ужице 84.000 ока

70.000

Ср. рачун. —————

14.000.

Ви ћете бити добри да начините уговоре са притежаоцима воденица, који морају донесено им жито самлети у течају од 5 дана.

Према томе како се буде мливно износило из воденица — брашно — однеће се и сместити оно које је млевено у воденицама № 1 — у магацин војнички у Пожези; под 2 — у Прилике: у цркву, школу, општину (и) по потреби у један део механе; под 3 у Ивањицу у цркву; под 4 — 5000 ока у Пожегу, 30.000 ока у Кремна, 25.000 ока у Ариље и 23.000 у Прилике.

Пренос ће извршити народ. Молим вас да означите вашег помоћника г. Мићића да изврши све горе поменуте мере. Он ће радити са влашћу војничкога интенданта, а за све што се односи на питање о новцу обраћаће се министру војноме а за остало мени. Ја му препоручујем да употреби сав свој утицај за добро извршење ове дужности.

13/3. 1876.

Ивањица

Потпуковник
Бекер

АС—НОУ—1876, нср. гр.

16. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

ПИСАР СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ЈАВЉА ДА ЈЕ АРИЉСКА ЦРКВА ВЛАЖНА ЗА СМЕШТАЈ ХРАНЕ; ТРАЖИ УПУТСТВО КАКО ДА ПОСТУПИ.

Време предаје 16/3. 1876. у 6 час. 30 мин. по подне у Пожеги
Време доласка 16/3. 1876. 8 час. 10. мин. под подне у Ужицу

Телеграм

Начелству окружном

Ужице

Црква је овдашња влажна због каменог патоса и требају асуре да се простру па да се кукуруз тамо сипа. Одкуда ћу набавити асуре или други патос? С№ 3486.

№ 821.

Писар ср. ариљског
Мих. Миловановић

(Прим.) 17. марта 1876.

№ 3632.

(Концепт)

Началнику ср. ариљског
преко Пожеге
17/3. 876

Подеиствујте код народа тамошњег да прими са себе да обезбеди рану од влаге у цркви ариљској или асурама или иначе. Ако то одрек(н)е обратите се Начству.

Началник окружни
М. Сарић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

17. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ЈАВЉА КАКО СУ ТУРЦИ ПОКУШАЛИ ДА
ОТМУ СТОКУ КОД КАРАУЛЕ СУВОГ РТА

Време предаје 17/3. 1876. у 11 час. — мин. пре подне у Ивањици
Време доласка 17/3. 1876. у 11 час. 35 мин. пре подне у Ужицу

Телеграм

Начелству округа ужичког
Ужице

Аћим Гајовић стражар карауле „Сувог рта“ сад ми јави: да су 16. т. м. око пола дана, десетак наоружани Турака обалили погранични плот и силом прешли у нашу страну, за један пушкет даљине, те закупили из планине око 30 коза Томе Новаковића из Ерчега; но стражари их наши опазе и потерају те се с Турцима попушкарају, у коме пушкарању од Турака 22 — 23 коза (отму), а како Аћим мисли једног од Турака можда убили; а 7 — 8 коза Турци су силом претерали у турску страну.

Осим овох десетка Турака, имало их је јошт око 60 који су били са овима пошли, но задржали су се у оној страни баш до границе, па и ови су Турци из оне стране пуцали, али нису ни једног од наши повредили.

Молим да се учини корак да се оваквим појавама од стране турске стане на пут и да се Новаковићу козе врате.

№ 1647.

Начелник ср. моравичког
Ј. В. Новаковић

(Концепт)

(Депеша)

Среском начелнику

Ивањица

Изађите одмах на лице места и сами извидите догађај, који се десио на „Сувом рту“, јер према данашњим важним приликама, треба особиту пажњу у смотрењу на то употребити, не ослањајући се само на доставу овога или онога стражара. Шта будете тамо нашли, изволите одма Началство овим путем известити.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

20. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК ОКРУГА УЖИЧКОГ — СВИМ СРЕСКИМ НАЧЕЛНИЦИМА: НАРЕДБА О ПРЕНОШЕЊУ ХРАНЕ ИЗ ОПШТИНСКИХ КОШЕВА НА ПОГОДНА МЕСТА; ХРАНА И ЗА ОПШТИНСКЕ ПОТРЕБЕ

Време предаје 20/3. 1876. у 6 час. 40 мин. по подне у Ужицу
Време доласка 20/3. 1876. у 8 час. 15. мин. по подне у Пожеги

Телеграм

Среским начелницима: рачанском, моравичком, пожешком и ариљском преко Пожеге.

Г. Министар унутр. дела депешом од данашњег одпустио је следећи распис на све окружне начелнике.

Г. министар војени наредио је да се рана у општинским кошевима прикупљена концентрише на извесна места. Препоручити среским властима да у овоме послу буду на руци изасланицима министра војеног како концентрација ране што пре извршена била.

Из пуних кошева узимаће се половина на ову целу а остатак резервирати на општинску потребу. Где су кошеви у пола или у неком делу снабдени раном, ту ће се цела прикупљена количина узети и транспортовати на одређено место а дотичним општинама оставити на расположењу она количина која је још на дугу све до даље наредбе више власти. Да би се ова мера што пре удејствовала, настаните лично сами или изашаљите помоћника ради контролисања и извршења овог упутства. О резултату известите ме што пре можете.

Према овоме распореду који вам је познат, постарајте се да се овај посао што пре изврши и рана где треба смести, па ме о резултату уколико је могуће пре известите.

По извршењу овога добијаћете наредна упутства од помоћника Мићића, као што вам је и пре овога јављено.

Началник окр.
М. Сарић

АС—НОУ—1876, исп. гр.

28. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О НАОРУЖАНОЈ ТУРСКОЈ ГРУПИ КОЈА СУ УПУЂЕНЕ НА ГРАНИЦУ ДА РАДЕ ШТАХОЋЕ И „ДА ИМ СУДА НЕМА”

Начелству округа ужичког

Синоћ добио сам од буљубаше карауле сјенишке извештај следећег садржаја.

„Данас а то је 27. марта ове године и 26. овог месеца добио сам поруку, и један Србин дође и каза ми да су јуче Турци у Новој Вароши скупили се и као самовољци на четири стране по 50 Турака које куда покрај наше границе отишли и све пушке примили и леба колико који могао понети, и са оваквом заповести казатом, идите у шуму па шта морете радите вама суда нема, а турска војска само на месту стоји и Мурат Шамановић Турчин са његови 50 Турака дознао сам са је негде близу моје линије границе.”

Ово јављам начелству рад његовог знања.

№ 1885.

28. марта 1876.

Чајетина

Начелник
Среза златиборског
П. Ђ. Поповић

Концепт

№ 4024.

29. марта 1876.

Ужице

Срескима: рачанском, ариљском и моравичком.

Начелник ср. златиборског доставио је Началству под 28. т. следећи извештај:

„Данас а то је 27 марта...“ и т.д. (Следи претходни текст до краја)

Као што се из овога види Турци по свој прилици мисле напа-
дати наше погранична села у цели пљачкања. Зато одма издајте
наредбу и учините пажљивим сва погранична села да своју стоку
како дању тако и ноћу добро чувају и да буду на опрези како Ту-
рци не би напали и на сама села, па ако би и дошло до тога да Ту-
рци пређу у нашу страну, онда нека се сила силом одбије, у ком
случају ви ћете и Начелство известити.

Исто тако поштрите и саме стражаре како би и ови били
спремни да се у оваквом случају могу свуда наћи готови за сваки
одпор.

... ..

АС—НОУ—1876, нср. гр.

29. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

МИНИСТАР ВОЈЕНИ — НАЧЕЛНИКУ ОКРУГА УЖИЧКОГ:
ТРАЖИ ИЗВЕШТАЈ О СМЕШТАЈУ ХРАНЕ; НЕСПОРАЗУМ
У ИВАЊИЦИ; ОДГОВОР ИЗ ИВАЊИЦЕ

Време предаје 29/3. 1876. у 12 час. — мин. у подне у Београду
Време доласка 29/3. 1876. у 4 часа 45 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Начелнику окр. ужичког

Ужице

Г. министар унутрашњи дела наредио је, како ће се рана у
магацине примати. Јавите ми је ли и у колико ово извршено, јер
Начелство чачанско јавља да рану из среза драгачевског нема и
неће нико да прима у Ивањици па се кола врагила натраг.

Б.Н. 363.

Министар војени
Тих. Николић

Време предаје 29/3. 1876. у 7 час. 50 мин. по подне у Ивањици
Време доласка 30/3. 1876. у 8 час. 20 мин. пре подне у Ужицу

Т е л е г р а м
Г. началнику окружном
Ужице

По уверавању лица одређених за примање ране, не стои оно како је јављено, као да нема ко да прима рану и да је нико не прима. Него на против, оно је са вољом прима у свако доба и једва и сам дочекује лица која му је доносе. Добро би било ући у траг тој достави и изнаћи ко је изнео ово што ми јављате односно примања раане.

Службено

Началник моравички
Је. В. Новаковић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

30. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ЈАВЉА О ТУРСКОМ НАПАДУ НА КАРАУЛУ
ВИТЛИШТЕ; НАПАДАЧИ ОДБИЈЕНИ; ИЗВЕШТЕН КОМАН-
ДАНТ БРИГАДЕ

Време предаје 30/3. 1876. у 2 час. 40 мин. по подне у Пожеги
Време доласка 30/3. 1876. у 2 час. 45 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м

№ 973.

Начелству окр. ужичког

На Цвети увече од прилике око два сата ноћи напало је 150 Турака башибозука из Вароши и Кладнице на нашу караулу на Витлишту.

Стражарима бодро дочекани после пола сата одбијени су и у турску страну отерани. На нашој страни није било никакве штете нити пак убијених, а од стране Турака је ли кои погинуо не зна се.

Барут за пограничне стражаре треба ми за пушке пибодијеве и гринове и зато да се пошље.

Начелник ср. ариљског
Гл. Протић

(Концепт)
№ 4089.

Команданту овдашње бригаде
30/3.876.

Депешом од данашњег начелника ср. ариљског јавио је начелству следеће:

„На Цвети . . .” итд. до краја.

Началство саопштава ово команданту бригаде ради знања.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

31. МАРТ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛНИКУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ЈАВЉА ДА ЈЕ НА ЈАВОРУ ПОЧЕЛА РАДИТИ ТЕЛЕГРАФСКА ШТАЦИЈА

Време предаје 31/3. 1876. у 11 час. 40 мин. пре подне у Ивањици

Време доласка 31/3. 1876. у 2 часа 25 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Господину начелнику округа ужичког
Ужице

Телеграфска штација већ је почела радити на Јавору.

Пошто је свима стражарима то могуће и ближе да јављају за све хитне и важне случаје на граници, на Јавор, молим вас да ми јавите: оћеду ли стражари такве случајеве јављати телеграфу јаворском и овај мени депешом а ја опет да иј достављам вама или ће ми се достављати по досадашњем обичају.

Президијално.

Нач. ср. моравичког
Је. В. Новаковић

(Концепт)

№ 4138.

Депеша

Начелнику ср. моравичког

31/3. 876

Све важне и хитне случајеве нека стражари преко надзиратеља јаворског достављају вама телеграфски преко Штације јаворске, а ви ћете такове саопштавати мени.

Сарић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

31. МАРТ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛНИКУ ОКРУ-
ГА УЖИЧКОГ: ЈАВЉА ДА ТУРЦИ ШИРЕ ГЛАС О НАПАДУ
НА ЈАВОР ЗА ВРЕМЕ УСКРШЊИХ ПРАЗНИКА

Време предаје 31/3. 1876. у 4 часа — мин. по подне у Ивањици
Време доласка 31/3. 1876. у 4 часа 5 мин. по подне у Ужицу.

Т е л е г р а м
Началнику округа ужичког

Ужице

Бумрукција и надзиратељ јаворски јављају како су добили глас да се турске својевољачке чете спремају да ударе на Јавор ноћу ови ускршњи празника; кажу како би добро било да им се тих ноћи даје по 50 — 60 људи из оближњи села у помоћ.⁷

Президијално.

Нач. ср. Моравичког
Је. В. Новаковић

(Концепт)
№ 4142.

I
Министру унутр. дела
II
Командиру ужичке војске
I и II

Бумрукција и надзиратељ јаворски јављају како су добили глас да се турске самовољачке чете спремају да ударе на Јавор ноћу ови ускршњи празника и због тога траже да им се тих дана по 50 — 60 људи из оближњи села у помоћ даду.

I

Началство је саопштило ово бригадном команданту а и срескога (началника) је учинило пажљивим да са људима оближњи села буде на опрези како их Турци не би изненадили и неспремне напали.

II

Началство ово саопштава бригадној команди ради знања.

III

Началнику ср. моравичког

По ономе што јављате за својевољачке турске чете које се спремају да ударе на Јавор, учините пажљивим становнике околних села, а и сами будите на опрези и спремни како би се сваки покушај од стране Турака могао силином одбити ако би они насрнули и границу прешли.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

2. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ТУРСКОМ НАПАДУ У СЕЛУ
ОЈКОВИЦИ; ПОХАРА И ЈЕДНО УБИСТВО

Време предаје 2/4. 1876. у 10 час. — мин. по подне у Пожеги

Време доласка 3/4 1876. у 8 час. 50 мин. пре подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Начелству округа ужичког

Ужице

Турци на граници неће да мирују...* већ нападају не само на карауле и стражу но и на сељачке куће; тако је у два сата по ноћи — 31. пр. месеца. напало на кућу Тадије Матовића, из Ојковице која је од границе на 350 фати удаљена 60 Турака башибозука и пошто су Танасија⁸ убили, отерали су му 44 овце, 13 говеди и три коња.

Турци се спремају да са већом силом нападну на ову границу. Треба народ да се на граници спреми за одбрану.

№ 1012.

Начал. ср. ариљског

Гл. Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

2. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ТУРСКОМ НАПАДУ НА ТРУ-
ДОВАЧКУ КАРАУЛУ

Време предаје 2/4. 1876. у 10 час. — мин. по подне у Пожеги

Време доласка 3/4. 1876. у 8 час. 36. мин. пре подне у Ужицу

* Општећено у ориг. пр. н. ж.

Т е л е г р а м
Началству окр. ужичког

Ноћас око 2 — 3 сата од вечери ударише Турци на караулу Трудово у броју 100 — 150.

Стражари су их дочекали и одбили.

Наши нема повређени а од турски, као што се чује, има мртви и рањени које су Турци собом одвукли.

Бој је трајао више од једног сата.

№ 1023.

2. Априла 1876. г.

у Ариљу

Началник срески
Гл. Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

3. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ; ЈАВЉА О ТЕШКОЋАМА ОКО ГРАДЊЕ ПОЉСКИХ ПЕКАРНИЦА.

Време предаје 3/4. 1876. у 11 час. 20 мин. пре подне у Ивањици.

Време доласка 3/4. 1876. у 11 час. 28 мин. пре подне у Ужицу.

Т е л е г р а м
Началству округа Ужичког

Ужице

Овамо нема довољно кола за вучење материјала за грађење пећи, а на коњима вући материјал врло би споро ишло, превише би коштало. Зато понизно питам Начство како би било да ја подвоз материјала лицитандо уступим, ако би се ко њега примити хтео, што би, држим, брже и лакше ишло. С№ 4108.⁹

№ 1844.

Началник среза моравичког
Је. В. Новаковић

Началништву округа ужичког

Пренос цигле одавде до Прилика за фуруне, примио је на јавној лицитацији Милован Бујош овдашњи, по 80 гроша чарш. на хиљаду комада.

До сада је Милован превукао 16.000 комада; и зато молим Начелство, да ми изволи што пре послати 1280 гроша чарш. колико припада за пренешени 16.000 комада, те да их Миловану предам, јер сам уверен, да му је за новце врло нужно.

№ 1892.

13. Априла 1876.

Ивањица

Начелник ср. моравичког

Је. В. Новаковић

Време предаје 15/4. 1876. у 10 час. 25 мин. пре подне у Ивањици

Време доласка 15/4. 1876. у 10 час. 40 мин. пре подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Начелству округа ужичког

Ужице

Од направљених овде фуруна, пет су од јучерашње кише пале, а мораће и оне остале пасти ако се само не покрију; добро би било, да се час пре покрију, а под тим покривачем држим, да би се и леб месити могао, те да се обашка за то каква друга зграда не прави. С№ 4295.

№ 2078.

Начелник ср. моравичког

Је. В. Новаковић

Време предаје 15/4. 1876. у 6 час. — мин. по подне у Ивањици

Време доласка 15/4. 1876. у 9 час. 40 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Начству ужичком

Ужице

У свези моје депеше од данашњег № 2078. јављам Начству, да предузимач прављења војени фуруна не пристаје правити о сво-

ме трошку оних 5 палих фуруна од кише у Ивањици, нити пристаје на се какву штету, него тражи да му се штета накнади па да их поново подиже пошто то није његова кривица, и то пошто се место најпре покривачем осигура и да је изглед да ће пасти и остале фуруне ако се само не покрију ако киша и даље почне падати. Због свега ни оне у Приликама да не може почети подизати, док се место не покрије, сем само што може темеље почети. Да се није ово десило све би фуруне биле готове до 25. т. мца а иначе није могуће никако до тог рока, јер ако се нареди да се покрију, мора се око самог покривања много времена утрошити.

Молим Начство да ми јави шта ћу даље да радим.

С№ 4603.

№ 2118.

Начелник ср. моравичког

Је. В. Новаковић

Време предаје 19/4. 1876. у 3 час. — мин. по подне у Ивањици

Време доласка 19/4. 1876. у 3 час 10 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м

Начелству округа ужичког

Ужице

Што је год имало цигле у оvd. варошици, све купљено за прављење фуруна у Ивањици и Приликама а мислило се да ће за све фуруне бити довољно. Али тек сад видило се да неће ни за ивањичке фуруне бити довољно, а за оне у Приликама неће јер ће моћи само изаћи за 8 — 9 фуруна. А како цигле нигде ближе од Пожеге нема, то молим Начство да ми јави шта ћу према овоме да радим, јер ако ће се цигла из Пожеге носити, то ће да иде врло споро и хоће посао да кошта врло скупо. С№ 4652.

№ 2145.

Начел. ср. моравичког

Је. В. Новаковић

(Концепт)

(Депеша)

№ 4813.

Моравичком

19/4. 876.

Ивањица

Фуруне морају бити готове до 25. овог месеца. Пренос по уредби о подизању јавних грађевина пада на народ. Према овоме наредите да народ овај пренос што пре изврши и то ће се по уредби платити. Ово мора извршити народ вашег среза, јер се за то нема ко други употребити.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

6. АПРИЛ 1876.

НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ТУРСКОМ УПАДУ И КРАЂИ СТОКЕ У СЈЕНИШТИМА

Хитно

Начелству округа ужичког

Буљубаша карауле Сјенишке јавља ми да су Турци којих је на броју било 10 ноћу између 4 и 5 овог месеца привукли се преко границе и украли 8 коња сељана села Сјеништа, који су били у зградама у Сјеништима на паши и 1 коња из штале одвели Малиши Гојковићу ондашњем.

Ови Турци били су опажени од пограничне страже, али то је било доцкан, јер су Турци већ продрли у ону страну са коњима били.

За овај случај јављам Начелству ради знања његова.

№ 1960.

6. Априла 1876. год.

Чајетина

Начелник
Среза златиб.
П. Ђ. Поповић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

10. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О НЕУСПЕЛОМ ПОКУШАЈУ ТУРАКА ДА КРАДУ СТОКУ У МУРТЕНИЦИ

Начелству окр. ужичког

У Муртеници прешло је неколико Турака на број до 20 — 30 рад крађе стоке, па појурени употребом оружја те су пребегли на-траг у Турску преко реке Увца која је мала сада.

Стоку, коју су били потерали да је у Турску прегнаду, на-пустили су те тако није никакве штете било.

Јесу ли Турци какви губитак имали непознато је.

№ 1056.

10. априла 1876. год.

у Ариљу

Начелник ср. ариљског

Гл. Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

12. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

СУД ОПШТИНЕ ДОБРОСЕЛИЧКЕ — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА
ЗЛАТИБОРСКОГ: ИЗВЕШТАВА О ПРОДОРУ ТУРАКА И
ОТИМАЊУ ВЕЋЕГ БРОЈА СТОКЕ; ЧОБАНИ СУ СЕ УЗАЛУД
БОРИЛИ; МОЛИ ЗА ЗАШТИТУ

Начелнику среза златиборског

Суд овај јавља ван најгрознији и најжалоснији догађај, који се ноћас, између 11. и 12. овог месеца ноћу догодио. Турци су гра-ницу ноћас прешли и из атара ове опћине а местом из „Завојаца“ отели од Стефана Јечменице, тежака овд. 100 оваца, 10 говеди и 3 коња. На штету и жалост нашу, јагањци од утрабљених оваца сви су остали у јањчару, тако и телад од крава. Чобани су бранећи се оружјем једва са животом измакли. Страже, које су одређене, док су на глас пушке дотрчали у помоћ, дотле су Турци са грабежом умакли. Турци су (се) на граници нашој одвећ умножили, тако да их у једној чети има по 300.

Ова опћина није се у стању са онолико умноженом силом из-бити. Тако исто овој опћини предстоји сваког часа опасност грозна. Ми се сад у највећој невољи и опсади обраћамо тој власти за за-штиту.

Ми сматрамо да је власт дужна своју рођену браћу и своје поданике заштићивати, а не оваквим срамотним и грозним жртвама излагати. — Ишчекујемо што пре хитну помоћ.

12. априла 1876. год.

у Доброселици

(МП)

Председник суда оп.
Доброселичке
Марко Кнежевић

За чланове
Мићо Ковачевић
Милован Маријановић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

15. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ

НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАЈ О ПОВРЕДАМА ГРАНИЦЕ И КРАЂАМА СТОКЕ КОЈЕ СУ ТУРЦИ ИЗВРШИЛИ ЗА ПОСЛЕДЊИХ НЕКОЛИКО ДАНА

Начелству округа ужичког

По извешћу буљубаше са карауле сјенишке 9. овог месеца прешло је неколико Турака те су украли 3 коња Пауна Ђирковића, но били су од страже опажени и покрадени коњи су отети.

11. овог месеца неколико Турака, међу којима су била најжалост и два-три Србина из оне стране, насрнули ноћу на стражаре карауле сјенишке и са њима се побили на српском земљишту и протерали их натраг, те тако Турци тада нису учинили никакве штете.

По достави једнога Србина из оне стране, у овој чарки, убијен је један Турчин на сву прилику.

12. овог месеца опет су неки Турци, по дознању само двојица, прешли на нашу страну те су четири краве украли, но ове опет су оставили, кад су на њи стражари и сељани одпочели пуцати.

14 овог месеца Турци су прешли у нашу страну и украли 10 говеди од Илије Младеновића и 3 коња Милоша Младеновића, из Сјеништа.

Као што се види из овога и ранијих извештаја, посведневно напада се на нашу границу и све на атарима опћине драгличке и доброселичке.

Садањи број пограничне страже није довољан да обезбеди пограничне становнике а зато молим да се учини шта треба да се граница на овом крају обезбеди.

№ 2081 и 2082.
15. априла 1876. год.
Чајетина

Начел. ср. златибор.
П. Ђ. Поповић

АС—НОУ—1876, нсп. гр.

20. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ
БУЉУБАША СА КОКИНА БРОДА — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА
АРИЈСКОГ: ЈАВЉА О ТУРСКОМ НАПАДУ НА ЊЕГОВЕ
СТРАЖАРЕ И ПРЕТЊАМА РАТОМ

И з в ј е т и т ј е

кои подписани јављама данас 20 априла отишли су стражари
мои границом и тако су 1 Никола Чоловић 2 Станоје Браловић ка
(д) су отишли горе мирно су прошли уз границу ујутру а увече су се
вратили и ка (д) су били ниже пећине на растоке ту иг турци пре
сретили и гађали иг мали иг побили нису из планине из нине стра-
не у нашу страну и ту је било много турака и то је био случај
усред подне спроћу истог места ће су иг турци гађали те је голема
планина те стражари нису могли турке добро виђети у верно колико
је много било друго даље сваки дан долазе на границу и мене зову
на разговор ја им сиђем а они ми вако кажу вала буљубаша до сад
нисмо имали вермана од цара да ударимо На Србију а сада нам је
дошло од цара најдаље по светом Ђорђију 3 дана да нас чекате па
ћете виђети шта ће бити од ваше србије и тако ми кажу шта имаш
15 друга то ти је баш колико да ја ударим са мои 30: стотина и та-
ко ми кажу наше је да ми узећемо за 1 дан

садак вам јављам ради Знања и ви знате како ћете Но ми смо
вам покорни

Буљу Баша
Карауле кокина брода
недељко Тановић

На Кокину Броду
1876. године 20 Априла

И тако даље шиљем вам господине једно олово из турске пу-
шке ради бољег уверења а познато је олово да је турско али су мно-
го таког олова у нашу страну претурили на моје стражаре истог
дана

АС—НОУ—1876, нср. гр.

22. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — ПРЕЗИДИЈАЛНО ПИСМО НАЧЕЛНИКУ ОКРУГА УЖИЧКОГ О ТУРСКОМ НАПАДУ КОД КОКИНА БРОДА

Почитаеми господ. начелник

.....

У следству овога ја сам наредио да сељани погранични са војницима прве и друге класе буду на опрезу и сваку ноћ близу караула и измеђ' караула стражу чувају по 10 и 20 људи и силу силом одбију.

Да су Турци на наше стражаре са Кокина брода пуцали и да су то војници били а не башибозуци и ешкија кои се по граници као лопови врзу, шиљем вам један куршум нађен и из турски државни пушака избачен на увиђење.

Добро би било да се одређени за овај срез официр упути да овамо дође и у Ојковици на граници станује, како би у сваком случају непријатељу, ако нападао буде, са војском и народом доскочити могао; о чему ћу се и сам старати.

22. априла 1876. год.

Ариље

Ваш
понижни
Гл. Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

25. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ
ПИСАР СРЕЗА ЗЛАТИВОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ТУРСКОМ НАПАДУ НА АТАРУ КАРАУЛЕ ГУМАНЦИ; ТУРЦИ, ПОСЛЕ БОРБЕ, УМАКЛИ

Начелству округа ужичког

23. овог месеца у 2 сата по подне, напало је њих 10 Турака на нашу на Округлици која припада караули гуманичкој, и пошто су истој притекли у помоћ стражари са суседних караула Гуманаца и Дубља, пуцали су се са Турцима до мрклог мрака, јер су Турци би-

ли заузели добре бусије, па су напоследку Турци утекли, и на томе је се ствар свршила, без да је било мртвих или рањених и од једне стране.

Ово јављам Начелству да знаде.

№ 3024.
25. Априла 1876.
Чајетина

За
Начелника
среског I писар
Мл. Мицић

АС—НОВ—1876, нср. гр.

27. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — МИНИСТРУ УНУТРА-
ШЊИХ ДЕЛА: ИЗВЕШТАВА О НЕКИМ ТУРСКИМ НАПА-
ДИМА НА ГРАНИЦИ

(Концепт)

№ 5117.
27. април 1876

Господину
Министру унутрашњих дела

Начелник среза моравичког телеграфским извештајем од 19. ов. мес. № 2193. по достави надзиратеља јаворског јавља: да су истог дана у подне прешли 12 Турака у по сахата далеко од Јавора, отели детету Митра Вишњића механџији он. четворо говеди, па тек кад су се из наше стране враћали, да су их два наша стражара опазили и на њих пуцали, а опет да су истога дана у 4^{1/2} сахата три Турчина пуцали из њихове стране са бусака на кршу ограђеничком на два наша стражара и побегли.

Опет начелник среза моравичког, телеграфским извештајем од 24. ов. мес. № 2268. од 24. овог мес. а по достави Милоша Миличевића, стражара са карауле „Одвраћенице“ јавља: да су 23-г истог месеца пред мрак на 2 сахата, Турци убили на мртво Радована Боровића, стражара, а опет гађали другог стражара Милету Катанића, али га нису ранили, већ му само куршум прошо кроз чакшире, а то је вели било овако:

Ова два стражара обилазили су границу до „Грмичка“ па у повратку дочекају их 15 Турака, од којих су два били у оделу низамском и кои су се били поделили на три бусије, па је од ових је-

дна прешла у нашу страну, а две су остале у оној страни, те опале на њих из пушака и убију Радована а Милета се спасе бегством. Како је то било далеко од границе само 2 пушкомета, то су остали стражари потрчали од карауле у помоћ, али нису до њих могли доћи, јер их је дочекала једна бусија, па и на ове пуцала, због чега су се ови морали повући.

.....
Напоследку, са Мокре Горе, јављено је: да су 26-г овог месеца око 5 сахата после подне ударили преко 100 Турака пешака и коњаника на Округлици између дубљанске и гуманичке карауле. Стражари су се бранили, али кад су видели да их Турци хоће живе да поватају, они онда побегну, а били су опкољени Турцима са свију страна, ал' од наше понајвише. Пошто су стражари побегли, Турци су грдили и претили да ће све карауле редом попалити а затим су се улогорили недалеко од границе наше пола сахата. Ови Турци имали су свој барјак, трубу и били су наоружани са пушкама острагушама, што се држи да је њихова редифа.

.....
АС—НОУ—1876, нсп. гр.
АС—МУД—П—XVI—97/1876.

30. АПРИЛ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — МИНИСТРУ УНУТРАШЊИХ ДЕЛА: ДОПУНА ИЗВЕШТАЈУ О УБИСТВУ ПОГРАНИЧНОГ СТРАЖАРА НА ОДВРАЋЕНИЦИ

Господину министру унутрашњих дела
По извештају начелника среза моравичког од јучерањег № 2354. дознало се:

да су Идриз и Билал браћа Гудовићи из Граба, са осталима непознатим Турцима, убили нашег стражара Радована Боровића са карауле „Одвраћенице“.

Сем тога они су му том приликом однели правителствену пушку „острагушу“ и његов пиштољ, силав, арбију и фишеклију.

Наведено саопштава Н^чтво господину министру у свези са извештајем своим од 27 ов. мџа № 5117. рад дејствовања, да се ове убице пронађу и казне и да се од њих за ове ствари наплати 20 ц.

№ 5126.

30. априла 1876. г.

у Ужицу

Началник окружни
М. Сарић

Секретар
Стев. Н. Костић

АС—МУД—П—XVI—97/1876.

3. МАЈ 1876. ГОДИНЕ
КОМАНДА ЗАПАДНОМОРАВСКЕ ДИВИЗИЈЕ — НАЧЕЛНИ-
КУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: УПОЗОРАВА ДА ПУТЕВИ КОД
ИВАЊИЦЕ НИСУ У РЕДУ; ТРАЖИ ПОТРЕБНЕ ОПРАВКЕ

Западноморавска дивизија
№ 718.

Началнику округа ужичког

Према подншеном извешћу од ђенералштабног официра ове дивизије г. капетана Мих. Илића,¹⁰ путови који воде од Лисе до Ивањице, од Катића до Прилика и одавде до Клисуре, као и онај од Катића на Клисур у нису јошт као што треба израђени, тако, да на појединим местима нису ни довољно проширени а на више места ни као што ваља насути ни расчишћени, при свем том што наредбе од стране моје у смислу оправке ових путова неколико су пута до сада понавране. Узрок овоме лежи поглавито у слабоме надзиру од стране полициских власти, јер инжињер је свој посао на време извршио, обележивши рад, који је народ под надстојавањем полициске власти требао до сада да изврши.

Да се не би и даље овај тако важан посао одуговлачио, ја вам налажем да или сам или преко својих подчињених, употребите сва средства која вам закон на расположење ставља, те да горе изначени пут најдаље до 15 ов. мџа буде у свему готов. За овај посао чиним вас лично одговорним и препоручујем вам да ме о извршењу овога посла, предозначеног дана, телеграфским путем известите.

По пријему вашег извештаја изаслаћу Комисију да израду путова контролише.

3. маја 1876. г.
Чачак

Заступник
команданта дивизије
подпуковник
И. К. Ч. Антић¹¹

АС—НОУ—1876, нср. гр.

5. МАЈ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ПИТА, ПОШТО ЈЕ ШКОЛА УЗЕТА ЗА ВОЛНЕ
ПОТРЕБЕ, ШТА ДА РАДИ СА ЂАЦИМА И ШКОЛСКИМ
СТВАРИМА

Време предаје 5/5 1876. у 3 часа 15 мин. по подне у Ивањици
Време доласка 5/5. 1876. у 4 часа 28. мин. по подне у Ужицу

Телеграм
Начелству округа ужичког

Ужице

По наредби г. Бекера, подпуковника, има се у кући Кузмана
Шолаје оvd. у којој сад станује школе 3. и 4. разред, сместити храна
за војску; и ово смештање мора одма да се одпочне. Због овога
учитељ мора учење прекинути. Молим да ми се јави: шта ће се пре-
ма овоме да ради односно ђака и смештања школски ствари.

№ 2437.
(Концепт)
(№ 5355)

Нач. средки
Је. В. Новаковић

Моравичком
5/5. 876.

Са питањем за смештај ране у тамошњој школи, обратите се
г. начелнику, јер сутра одлази тамо. С№ 2437.

АС—НОУ—1876, нср. гр.

10. МАЈ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ТУРСКОМ НАПАДУ И ПЉАЧКИ
СТОКЕ У ТИСОВИЦИ

Време предаје 10/5. 1876. у 8 час. 20 мин. пре подне у Ивањици
 Време доласка 10/5. 1876. у 9 час. 30 мин. пре подне у Ужицу

Начству

Ужице

Као што ђумрукција јаворски јавља — ноћас на 2 сахата пред зору Турци кладничани њих 40 — 50 ударили су у Тисовицу. Једни су били опколили караулу други кућу Миладина Басаре и сав жив мал Миладинов до 40 говеди до 200 оваца и коза запленили и отерали у Турску низ реку Тисовицу. Паљења, убијања и рањених није било од наших, за Турске не зна се. Молим за наредбу, да се стока Миладину поврати и да се ови Кладичани казне. Међутим молим, да се стане Турцима на пут да не праве неред на граници и да не упадају у нашу земљу.

№ 2554.

Начелник ср. моравичког
 Је. В. Новаковић

АС—НОУ—1876, нсп. гр.

12. МАЈА 1876. ГОДИНЕ
 НАЧЕЛНИК СРЕЗА ЗЛАТИБОРСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О БОРБИ КОД КАРАУЛЕ ЦИГЛЕ; ТУРЦИ ПАЛЕ СА ОНЕ СТРАНЕ ГРАНИЦЕ КУЋЕ, КОЛЕБЕ, СЕНА И ДРУГО

Начелству округа ужичког

Погранична стража карауле Цигље 11. т. м. обилазећи своју линију налазила је на заседу Турака баш на самој ивици границе. Ова заседа турско од 10 — 15 људи, чим се наша стража приближила која је бројала 10 људи, приближила се к њој, стала је пуцати, и мал што нису сви стражари изгинули, док нису и они бусије поватали, из којих су се са Турцима прилично пуцали, док их најпосле нису потисли на њихову страну даље од границе; од наших људи није нико рањен ни убијен.

Турци су се привукли граници у тој цељи не би ли што од наше стране утрабили и запљачкали, као што су то целог овог пролећа чинили.

Овде и то јављам Начелству да Турци спровођу атара цигљанске карауле а и по другим местима непрестано пале: куће, колибе, сена и све остало на њиховој страни, тако, као да изгледа да су наумили све огњу предати што изгорети може. Ово раде главом регуларни војници, који се око границе налазе, корсем да чувају земљу и народ од разбојника и харамима, а као што се види, они су баш узели на се улогу разбојника, паликућа и крадљиваца, а доследни суровости и варварству турском, они периодично али непрестано врло ревностно врше горе побројана дела.

№ 3290

12. маја 1876. год.

у Чајетини

Нечелник среза
златиборског
П. Ђ. Поповић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

12. МАЈ 1876. ГОДИНЕ

ПИСАР СРЕЗА МОРАВИЧКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ЈАВЉА О ТУРСКОМ УПАДУ И КРАЂИ СТОКЕ
У МЕДОВИНАМА.

Време предаје 12/5. 1876 у 11 час. 30 мин. пре подне у Ивањици

Време доласка 12/5. 1876 у 12 час. 2 мин. по подне у Ужицу

Т е л е г р а м
Начелству окр. ужичког

Ужице

Амзо Бегтовић, Шаћир Бегтовић, Салко Зекић, Рамо Малагић и Ајко Зекић Турци из Брњице, 9, изјутра прешли су на нашу страну и отерали 3 вола, 4 краве музаре и 3 јајове, Јована Саковића из Медовина.

Молим за наредбу да се поврати отерана стока и да се стане Турцима на пут да не арају наше људе и да не дају повода нереду.
№ 2589.

За начел. ср. моравичког
писар
Јанко Марковић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

13. МАЈ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛНИК СРЕЗА АРИЉСКОГ — НАЧЕЛСТВУ ОКРУГА
УЖИЧКОГ: ИЗВЕШТАВА О ОПРАВЦИ ПУТЕВА И ПРАВДА
СЕ ЗБОГ ЗАКАШЊЕЊА; О РЗАВСКОЈ ЋУПРИЈИ

Началству окр. ужичког

Пут од Клисуре па до границе повереног ми среза начињен је како трасиран од инжинера г. Милера.

Пут овај био је готов још до 15. априла но због дате му рђаве трасе г. Спасојевићем¹² поручником, мора се на ново копати па зато је досад неизрађен остао.

Само јошт ћуприја на реки Рзаву неће чрез 10 дана бити готова што се морала изнова правити, јер на старој јапија је сва трула била а оправити се није могла за тешке терете. С№ 5410.

№ 1404.

13. маја 1876. год.

у Ариљу

Началник ср. ариљског
Гл. Протић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

21. МАЈ 1876. ГОДИНЕ
НАЧЕЛСТВО ОКРУГА УЖИЧКОГ — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА
АРИЉСКОГ: ЧИНИ ГА ОДГОВОРНИМ ЗА ОЧИВАЊЕ ХРАНЕ
СМЕШТЕНЕ У ЦРКВИ АРИЉСКОЈ

Време предаје 21/5. 1876. у 10 час. 35 мин. пре подне у Ужицу
Време доласка 21/5. 1876. у 12 час. 3 мин. по подне у Пожеги

Т е л е г р а м

Началнику среза ариљског
Преко Пожеге

Ако се рана у цркви ариљској поквари ви ћете лично одговарати што не можете правдати само голлом речи; дале ви сте дужни да се о томе бринете, па ма је из цркве премести и у општинске кошеве.

То вам је одговор на извештај № 1538.

№ 5876.

Начал. окр.
М. Сарић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

1. ЈУНИ 1876. ГОДИНЕ
„ПРЕГЛЕД ХРАНЕ И ФУРАЖИ НА ДРУМСКИМ СТАНИЦАМА“ У ОКРУГУ УЖИЧКОМ, КОЈУ ТРЕБА ЈОШ НАБАВИТИ

ПРЕГЛЕД
хране и фуражи на друмским станицама

Дивизија	Бригада	Станица	О — К — А						
			Кукуруз. брашна	Пшенич брашна	Јечма	Сена	Варива	Соли	Меса
Западно моравичка	У ж и ч к а	Ражана	660	340	1500	3000	130	25	260
		Бела Црква	660	340	1500	3000	130	25	260
		Ужица	6600	3400	2000	6000	1300	150	2600
		Пожега	6600	3400	1500	3000	1300	150	2600
		Кремна	2640	1360	1500	3000	520	75	520
		Мокра Гора	660	340	1500	3000	130	50	260
		Ариље	6600	3400	3000	6000	1300	150	2600
		Ивањица	6600	3400	3000	6000	1300	150	2600
		Катићи	330	170	600	1200	65	25	130
		Васил. чесма	330	170	1500	3000	65	25	130

(Концепт)

Среским началницима
и Суду оп. ужичке
№ 6163.

1. јуна 1876. г.

У Ужици

Шаље вам Началство један комад „Преглед хране и фуражи“ за друмске станице у овом округу које се има лицитацијом од народа набавити, и препоручује вам да у свему могућем будете на руци бригадирима, да (се) посао овај изврши, ако вам се обратили буду
Ек. 2/6. Началник окружни

АС—НОУ—1876, нср. гр.

14. ЈУНИ 1876. ГОДИНЕ

КОМАНДА ИБАРСКЕ ВОЈСКЕ — НАЧЕЛНИКУ СРЕЗА
АРИЉСКОГ: НАРЕДБА ДА СВИ ВОЈНИЦИ I И II КЛАСЕ
ЗАЈЕДНО СА КОМОРАМА ЗА 24 ЧАСА БУДУ У КУШИЋИМА

Време предаје 14/6. 1876. у 4 час. — мин. по подне на Кушићима
Време доласка 14/6. 1876. у 4 часа 35. мин. по подне у Ариљу

Т е л е г р а м

Х и т н о

Начелнику среза

Ариље¹³

Изволите издати најстрожију наредбу кметовима, да сви војници I и II кл. тако исто и коморције, без којих хране војницима нема, одма у року од 24 сата буду овде. Кмет који не изврши дајете надлежном на осуду.

Званично

По заповести
подпуковника
подпоручник
Мијушковић

АС—НОУ—1876, нср. гр.

НАПОМЕНЕ

1. Издаци за издржавање избеглица из турских пограничних области нису падали само на терет државне касе, као што би се могли закључити из овог, али и претходних и каснијих докумената, овом сличних. Највећи терет је сносио сам народ, пруживши, нарочито по селима, бегунцима кров над главом, храну и одећу. Бригу о избеглицама водио је и посебан одбор са седиштем у Ужицу, који је прикупљао прилоге у новцу и материјалу. Ове године је забележена и објављена једна таква акција у Ивањици, где је тамошње Читалиште купило новчане добровољне прилоге за избеглице.

2. Одбор за помоћ избеглицама, који је тада постојао у Ужицу, чинили су људи из овог места, али и најугледнији међу избеглицама. Тако се овде срећу три тада врло угледне личности од Вишеграда: прота Јевто Поповић, прота Јевто Ђуровић и Нинко Колџија.

3. Српска влада је упорно настојала да сачува, са своје стране, неповредивост границе и стално је преко локалне власти опомињала да се не прелазе кордон без уредних исправа и на одређеним местима. Случај у Мокрој Гори, о коме је овде реч, пример је очигледног кршења таквих наређења.

4. Потпуковник Бекер, који се овде наводи, само са чином и презименом, био је руски поданик. Звао се Владемар. Емигрирао је из Русије претходне (1875) године као политички бегунац. Српска влада га је примила у службу, као ђенералштабног официра и одмах му поверила ову дужност. Прешао је у српско поданство на правко необичајен начин: изузетно — без отпуста из руског поданства — примљен на интервенцију са највишег места за српског поданика.

5. Телеграфске линије и одговарајуће штације се у овом времену врло убрзано постављају на истуренија места према граници и на самој граници. Поред ове штације у Чајетини, тада су дошле и друге: у Љубовију, Бајину Башту, на Јавор и у Рашку. („Српске новине“, 1876). Телеграфска штација у Мокрој Гори већ је била раније успостављена као део линије од Београда преко Босне на Јадран. У неким документима се наглашава за штације из 1876. године да се привремене, у чему се види њихова првенствено војна намена.

6. Ове количине хране су биле прве на које се могло одмах рачунати да би се припремиле за војне залихе. Тако је ускоро ариљски срез имао да преда, по наредби потпуковника Бекера, 156.000 ока, и то је смештено у цркву у Ариљу (Изв. начел. ср. пожешког, № 1085. од 10. апр. 1876). Рачунски срез је давао 100.000 ока. (Изв. начел. ср. рачан. № 998. и 1001. од 16. апр. 1876). Рачунало се да у срезу златиборском има преко триста хиљада укупно. (Акт — конц. Начелства окр. ужичког К.№ 5249. од 3. маја 1876). Слично се рачунало и за моравички срез.

7. Ово су били они турски „самовољачки“ одреди, образовани још прошле (1875) године за паљење српских караула („Зборник радова Народног музеја“, Чачак, X, 1980. стр. 283). Сада су реактивирани и њихови облици делатности су се проширили, повезали са пљачкањем и за спровођење и других облика диверзија.

8. Извештаји о овом убиству нису прецизни. По овом, излази да је погинуо Танасије, син Тадије Матовића, а по другом да је убијен сам Танасије. У једном од извештаја се наводи да се Матија презивао и Варкаш.

9. Са пољским војним пекарницама није било само тешкоћа око градње, што се види из ових докумената, него и касније, у обрачуну трошкова око њиховог подизања. Ипак ове, у Ивањици и Приликама, нису могле у потпуности да одговоре захтевима. Забележено је, у току ратних операција на Јавору, да је печен хлеб довежен на положај чак из Ужица, а изгледа и из Чачка. Уско грло за производњу „тајина“ представљале су и воденице, којих није било довољно. То се и предвиђало. У ово време пренета су, за војне потребе, и монтирана у Пожеги два парна млина, која су покретале локомобиле. (АС—НОУ—1876, нпр. гр. Акт министра војног Е. № 3707. од 1. маја 1876. и пратећа преписка).

10. Капетан Михаило Илић радио је и претходних година у овом крају на рекогносцирању у војне сврхе. У ово време се појављује на истом задатку као и потпуковник Бекер. Иначе, то је онај гласовити мајор Илић, који је, унапређен, погинуо у истој години на јаворским положајима и постао једна од најпопуларнијих личности тадашње Србије.

11. Илија Чолаканџић, артиљеријски официр, рођен је у Чачку 1836. године. Био је један од команданата у борбама на јаворском фронту; водио је Чачанску, Рудничку и Ужичку бригаду. Умро је, као пуковник, у Београду 1894. године.

12. Лазар Спасојевић, инжењеријски поручник, радио у овом крају као сарадник Бекера и Михаила Илића на трасирању и уређењу путева. Дошао у сукоб са начелником среза ариљског. Противем и овога тужио министру војном. Разлози тужбе се показали неоснованим, јер је изашло да је Спасојевић поставио погрешно неку трасу, што се и овде помиње. (О овом сукобу — АС—НОУ—1876, исп. гр. Акт министра војног Б№ 387. од 1. апр. 1876. и пратећа документа). О личности инжењера Милера, који се овде помиње, нису издати ближи подаци.

13. Делепа, упућена у Ариље под ознаком „хитно“, уствари је циркуларни распис војне команде из Кушића за извршење мобилизације народних војника прве и друге класе. Брзина којом се војска прикупљала указује на крајње заоштрену ситуацију на граници. Књаз Милан, четири дана касније, објавио је прокламацију о рату са Турском. Програмски је тај рат објаснио у једној реченици свог прогласа: „Ми не полазимо у овај рат, гоњени чувствима мржње и жудње освете, него проникнути необходимом потребом нашом и наше браће...“ („Српске новине“, бр. 135. од 20. јуна 1876).

LES CONFLITS FRONTALIERS A STARI VLAH DANS LA PREMIERE MOITIE DE L'ANNEE 1876

(choix de documents)

Ces documents, choisis dans les sources dont disposent les autorités locales, concernent la région sud-ouest de la Serbie, pendant la première moitié de l'année 1876.

Du côté turc la frontière était de plus en plus souvent violée et inquiétée. Par suite de ces attaques constantes, le Gouvernement de Serbie, sentant l'approche de la guerre, résolut de ne pas rester passif, se préparant à affronter ce danger, aussi bien préparé que possible.

Dans cette région qui souffrait aussi de contradictions sociales et d'autres difficultés, l'on entreprit, au début de l'année, des travaux de sécurité du point de vue militaire. C'est la raison pour laquelle l'Etat-Major délégua le lieutenant-colonel V. Bekcer dans la région, assisté d'un autre officier d'Etat-Major, M. Ilić.

Les préparatifs étaient effectués dans des conditions défavorables. Notamment, un grand nombre de réfugiés de Turquie se trouvaient dans la région et il fallait pourvoir à leur entretien malgré la maigre moisson des années précédentes. Ceci rendait plus difficile l'une des principales tâches des préparatifs militaires, à savoir le rassemblement de provisions. Les autres préparatifs consistaient dans la construction et la réparation des routes et des ponts, le ravitaillement de l'armée, l'accumulation de vivres, la construction et l'aménagement d'hôpitaux et de boulangeries militaires et la réalisation des autres directives des autorités militaires.

Une autre circonstance défavorable entravait les préparatifs. La frontière de l'Etat était sans cesse en but aux attaques et harcellements de l'autre côté. Ces incursions ne se bornaient pas seulement aux attaques contre les postes et incidents militaires, mais dégénéraient en pillage, vol de bestiaux et meurtres, dans le but de démonialiser la population et, à mesure que le temps passait, ces attaques étaient de plus en plus fortes et fréquentes. Elles durèrent jusqu'à l'éclatement de la guerre, en juin 1876.